

29.8.2021

Ruokavirasto
Kirjaamo
PL 200
00027 RUOKAVIRASTO
kirjaamo@ruokavirasto.fi

Lausunto Ruokaviraston ohjeluonnoksesta Elintarvikehuoneiston hyväksyminen

Viite: Dnro 4215/04.02.00.01/2021

Ruokavirasto on pyytänyt lausuntoa ohjeluonnoksesta elintarvikehuoneiston hyväksymisestä. Eläinlääkärihygieenikkojen yhdistys ry (EHY ry) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja lausuu seuraavan.

Yleistä

Ohje on huolellisesti laadittu ja siitä on hyötyä kokeneellekin valvojalle.

4.2. Vähittäiskauppa

Kappaleen mukaan ”Tukkukauppa voi vastaanottaa eläimistä peräisin olevia elintarvikkeita vain hyväksytyistä elintarvikehuoneistoista.” Eläimistä saatavan elintarvikkeen varastointi, jos se ei edellytä lämpötilasäädettyjä varastointiolosuhteita (esim. säilykkeet) ei edellytä hyväksymistä (853/2004, art. 4). Tukku-kauppa voi siten ottaa vastaan joitakin eläimistä saatavia elintarvikkeita toisesta varastointia harjoittavasta elintarvikehuoneistosta.

6 Hyväksymisen hakeminen

Erityisesti suuria laitoksia tai niiden olennaisia muutoksia hyväksyttäessä, on ainakin aikaisemmin välillä sallittu, että laitos aloittaa toimintansa ennen hyväksymispäätöksen antamista. Jos käytäntöä ei ole tarkoitus lopettaa, pitäisi ohjeen muotoilua vielä miettiä.

Ohjeessa on mainittu, että jos olemassa oleva hyväksytty tuotantomäärä ylittää pysyvästi, on kyseessä olennainen muutos. Käytännössä hyväksymisvaiheessa laitoksen tuotantomäärä on arvio, joka harvoin jää pysyväksi. Tuotantomäärän ylittämisestä ei ole pyydetty olennaisen muutoksen hakemusta, ellei tuotantomäärän kasvu aiheuta muutoksia laitoksen tiloihin.

Hyväksymishakemuksen toimittaminen kahtena kappaleena ja toisten kappaleiden palauttaminen leimattuna laitokseen on vanhan hygieniasetuksen mukainen vaatimus, joka on poistunut lainsäädännöstä eikä ole enää yleisenä käytäntönä. Myös hakemuksen jättämiseen liittyvän saapumistodistuksen lähettäminen ei todennäköisesti ole yleisesti käytössä ja hakemusten keskimääräiset käsittelyajat voidaan ilmoittaa esimerkiksi valvontayksikön internet-sivuilla.

29.8.2021

7 Laitoksen omavalvonnan arviointi

Omavalvontajärjestelmän arviointia koskeva osuus olisi hyvä vielä käydä kriittisesti läpi. Tarkoituksena viime aikoina on ollut vähentää toimijoiden hallinnollista taakkaa esimerkiksi keventämällä omavalvonnan kuvausten kirjallisen osuuden vaatimuksia. Tätä taustaa vasten ohjeistukset ”tallennusväline ja menetelmä tulee käydä ilmi omavalvontajärjestelmästä” tai ”omavalvontajärjestelmästä tulee selvitä edellä mainittujen mittausten ja tutkimusten oikeellisuuden todentaminen vuosittain” voivat olla ylimitoitettuja. Olisi riittävää, että valvoja voi myöhemmin tarkastuskäynneillä nähdä käytetyt tallennusvälineet ja että mittausten oikeellisuutta käytännössä seurataan esim. kalibrointien avulla.

Kohdan 7.4 kolmanneksi viimeinen kappale (Varastolaitoksen hyväksyntää tehtäessä tarkastettavia asioita ovat...) tuntuu olevan väärässä paikassa tai irrallaan käsiteltävästä aiheesta. Kappaleen merkitys jää epäselväksi, koska muidenkaan laitostyyppien osalta ei ole lueteltu hyväksymisen yhteydessä tarkastettavia asioita.

8 Hyväksymistarkastus

Ohjeluonnoksen mukaan ”myös omavalvontajärjestelmä tulee olla tarkastuskäynnillä valvontaviranomaisen käytettävissä kokonaisuudessaan”. Omavalvontajärjestelmällä tarkoitetaan yleensä kaikkia omavalvonnan osa-alueita, sekä kirjallista kuvausta että omavalvonnan käytännön toteutusta kuten omavalvontakirjauksia. Kaikki edellä mainitut eivät voi olla käytettävissä ennen toiminnan aloittamista. Kirjallista kuvaustakin pitää usein käytännössä muuttaa, kun toiminta on alkanut. Sanamuotoa tulisi vielä harkita.

9.1 Hyväksymisessä huomioitavia asioita

Tärkein arvioitava asia on se, täyttävätkö huoneiston tilat ja suunniteltu toiminta lainsäädännössä niille asetetut vaatimukset. Tämä pitäisi mainita ensimmäiseksi.

Ohjeluonnoksen mukaan erilaisten joustojen käyttö ja käytön perustelut tulee aina kirjata hyväksymispäätökseen. EU-asetuksiin sisältyy erilaisia jouston mahdollisuuksia. Lainsäädännön joustavuudeksi katsotaan esim. säännös ”elintarvikehuoneistoissa on **tarvittaessa** asianmukaiset kapasiteetiltaan riittävät lämpötilavalvotut käsittely- ja varastointiolosuhteet...” Jos huoneistossa ei käsitellä kylmäsäilytystä vaativia elintarvikkeita, ei myöskään kylmäsäilytystiloja vaadita. Tämä katsottaneen myös lainsäädännön joustavuuden hyödyntämiseksi eli joustojen käytöksi. Kuitenkaan ei ole tarkoituksenmukaista kirjata päätökseen, että kylmäsäilytystiloja ei ole vaadittu, koska niitä ei tarvita.

29.8.2021

Käytännössä on helppo arvioida, milloin lainsäädännön mahdollistamien joustojen käyttäminen on tarpeen kirjata päätökseen. Lainsäädännön mahdollistamien joustojen käyttäminen ja perustelut on syytä kirjata päätökseen silloin, kun tiedon kirjaaminen on tarpeen huoneiston valvonnan kannalta.

Omavalvontajärjestelmä on muuttuva järjestelmä, jota päivitetään aina tarvittaessa. Tästä syystä omavalvontajärjestelmän sisältöä, esimerkiksi sitä, mitä hyvän käytännön ohjetta toimija sitoutuu noudattamaan, ei ole tarkoituksenmukaista kirjata hyväksymispäätökseen.

Hyvä ohje hyväksymispäätökseen kirjattavista asioista on se, että päätöksessä kuvataan tilat ja toiminta riittävän tarkasti, että päätöksen perusteella voidaan myöhemmin arvioida, onko toiminta olennaisesti muuttunut. Toisaalta asioita, joiden muuttuminen ei tarkoita tilojen tai toiminnan olennaista muutosta, ei päätökseen kannata kirjata. Tämä siksi, että jos ne kirjataan päätökseen, tulee niiden muuttuessa arvioitavaksi hankala kysymys siitä, pitäisikö päätöstä muuttaa, koska se ei enää vastaa tiloja tai toimintaa.

9.2 Myönteinen hyväksymispäätös

Ohjeluonnoksen mukaan päätökseen pitää kirjata, että omavalvontajärjestelmä on tarkastettu ja se on ollut riittävä. Omavalvontajärjestelmän riittävyyden arviointi hyväksymishakemuksen käsittelyn yhteydessä on vaikeaa, kun toiminta ei vielä ole tarkastettavissa. Jos katsotaan, että asiaa pitää päätöksessä kommentoida, sen voisi tehdä esimerkiksi seuraavasti:

”Omavalvonnan kuvauksessa ei hyväksymishakemuksen käsittelyn yhteydessä havaittu, hakemuksessa kuvattu toiminnan laatu ja laajuus huomioiden, huomautettavaa. Omavalvontajärjestelmä on jatkuvasti muuttuva ja sen yksityiskohtia on muutettava vastaamaan muutoksia elintarvikehuoneistossa. Muutoksia on myös tehtävä lainsäädännön muuttuessa sekä omavalvonnan tai viranomaisvalvonnan tulosten sitä edellyttäessä”.

Ohjeluonnoksessa todetaan myös, että jos omavalvontajärjestelmä ei täytä aivan kaikkia lainsäädännön vaatimuksia, vaan järjestelmässä on esimerkiksi jokin tukijärjestelmän osa puutteellinen, se ei estä laitoksen hyväksymistä. Lainsäädännössä ei enää liene yksityiskohtaisia vaatimuksia useimpien tukijärjestelmien sisällölle. Tästä syystä hyväksymättä jättäminen tällä perusteella voi olla ongelmallista. Kohdan muotoilua on syytä harkita uudelleen.

Hyväksymispäätökseen on hyvä kirjata tieto siitä, että elintarvikehuoneiston valvonnasta tullaan perimään vuosittainen valvontamaksu, sekä se, että valvontamaksu peritään, kunnes toimija on elintarvikelain 11 §:n mukaisesti ilmoittanut kirjallisesti toiminnan lopettamisesta. Valvontamaksu peritään, eikä perittyjä valvontamaksuja palauteta, vaikka toimintaa harjoitettaisiin vain osan vuotta esimerkiksi toiminnan loppumisen tai toimijan vaihtumisen vuoksi. Kun

29.8.2021

tämä on kirjattu päätökseen, on toimijallekin selvää, että valvontamaksua ei palauteta, vaikka hän lopettamista seuraavan vuoden maaliskuussa ilmoittaisikin, että toiminta loppui jo edellisenä vuonna. Tämä käytäntö on todettu hyödylliseksi tupakkalain mukaisten myyntilupien ja vuosimaksujen yhteydessä.

9.4 Kielteinen päätös

Lainsäädännössä edellytetään, että elintarvikehuoneiston tilat on pidettävä puhtaana ja huoneisto on suunniteltu siten, että se voidaan pitää puhtaana ja tarvittaessa desinfioida. Lainsäädännössä ei kuitenkaan ole vaatimusta siitä, että elintarvikehuoneistolla on kirjallinen puhdistussuunnitelma ja puhtauden tarkkailusuunnitelma. Tästä syystä on kyseenalaista, onko puuttuva puhdistussuunnitelma riittävä peruste olla hyväksymättä elintarvikehuoneistoa. Esi-merkkiä kannattaa vielä harkita.

11 Ilmoitukset muille viranomaisille

Ruokaviraston tulisi aktiivisesti edistää VATI-järjestelmän kehitystä siten, että valvontayksikön ei tarvitsisi tehdä elintarvikehuoneiston hyväksymisestä, toiminnan lopettamista tai tietojen muutoksesta erillistä ilmoitusta Ruokavirastolle. Ruokaviraston tulisi saada tarvitsemansa tiedot VATI-järjestelmästä.

12 Laitoksen vieminen tietojärjestelmään ja järjestelmän tuki

Elintarvikelain mukaisen hyväksymishakemuksen kirjaamista ja käsittelyä koskevat ohjeet VATIn käyttöohjeissa ovat hyvin niukat.

EHY ry kiittää Ruokavirastoa mahdollisuudesta lausunnon antamiseen.

Riikka Åberg
Johtokunnan puheenjohtaja